

Saša Radonjić

* * *

Trafika u ulici Modene, posmatrana iz ugla katedrale, locirana levo, neposredno pre hotela Putnik. Velika je, zapravo, pitanje je da li se uopšte može nazivati trafikom, pošto nije reč o kiosku, već o lokalu koji, i po kvadraturi i po organizaciji prostora, ostavlja utisak prodavnice mešovite robe, sa akcentom na štampi. Nju sam odabrao! Šetao sam polako, oprezno, suprotnom stranom ulice, tobož zureći u izloge sa jevtinim tekstilom, obućom, ženskim vešom, nastojeći da svaki pogled usmeren ka mojoj meti bude sasvim bezazlen i nonšalantan. Mogao sam odabrati i neku drugu trafiku, skrajnutu, "poluslepu", "nagluvu", neku lociranu čak na periferiji, svakako ne tako "živu" i rizičnu kao ovu u samom srcu grada! Ali bila bi to kalkulantska strategija, nedostojna i kukavička. U dva navrata sam već, prošao ulicu laganim korakom i celom dužinom, te sasvim uživljen u ulogu pravoga predatora, umirivši dah, isplanirao putanju kojom ću preći na drugu stranu, ali sam u poslednjem času odustao, tačnije odgodio završni čin, zbog jednog klošara koji se nalaktio neposredno do ulaza u trafiku i ispijao flašu piva. U trenutku kada budem ulazio, on svakako ne bi smeo biti tamo, i kao da je to znao, mrcvario je pivsku flašu polugutljajima. Zapalio je i cigaretu, što me je dodatno iritiralo, a kada sam ustanovio da i on mene, veoma pomno motri, ušao sam u obližnji bircuz, te sa ove osmatračke pozicije nastojao da u čaši duplog konjaka udavim demona nervoze koji se razlistavao u meni. Psihologija klošara mi je, donekle, bila dostupna i znao sam da bi ovaj mogao ostati na istom mestu, cedeci jedno pive i uz cigarete, ceo prokleti dan. Nemam toliko vremena, a klošar me, sudeći po svesti, neprekidno motri. Nije to samo bio mali loš predznak; njegova pojava je upućivala ne nešto mnogo sudbonosnije, možda čak dramatično i fatalno. Nakon gotovo pola sata, izbora više nije bilo! Morao sam krenuti, mada od željene mere staložnosti, u odsudnom trenutku, nije ostalo gotovo ništa. I dok sam prilazio ulazu trafike, klošaru se pridružio još jedan, stariji, potpuno pijan, te su se počeli svađati. Gotovo da su mi preprečili prolaz, tako da sam morao zastati i, u tom trenutku suočiti se sa zloslutnim zenicama koje, kao da su mi slale poruku odvratanja. Oba su, ipak zastali u prepirci, i sklonili se sa ulaza. Lica trafikantkinje, ne mogu da se setim, ne znam ni da li sam izustio 'Dobar dan', ili sam odmah dohvatio časopis, ali znam da sam ga, drhtavim prstima izlistao celoga za petnaestak sekundi. NEMA!!! Nema mojih pesama u Poljima, mada mi je urednik poezije Z. Đ. saopštio da izlaze sigurno u narednom broju. Tekstove sam već objavljivao, (malo) ali prvi put u POLJIMA! Bilo me je sramota da časopis ipak ne kupim; naposljetku, kad već od celog rituala iščitavanja objavljenih stihova nema ništa, mogu bar ritualno da ga spalim! Ostavio sam novčanicu na pultu i ne čekajući kusur, žurno krenuo ka izlazu, gde su se klošari počeli koškati. Stariji je odgurnuo onoga "moga", koji se zateturao i u nastojanju da sačuva ravnotežu posuo me pivom po licu i grudima. Tek tada sam uočio, da neodoljivo liči na urednika poezije u Poljima, već spomenutog Z. Đ.! "Ma jebem li ti..." Bežao je prvo

ka igralištu iza Pozorišta mladih, pa kroz Dunavski park ka Varadinskom mostu! Bio je brz, veoma brz i prestrašen. Nisam uspevaio da ga sustignem, ali znao sam da nipošto ne smem odustati. Već se bilo smrklo i nisam ga dobro ni video ispred sebe, ali sam jurio za odjećom potpetica njegovih poluraspadnutih kaubojki. Dvadeset godina kasnije, ispisujem ove redove, još uvek zadihan od tog mahnitog, somnambulnog, ali duboko smislenog trka! U broju časopisa Polja, koji sam urolan kao zlokobnu palicu tokom potere nosio, moje pesme su ipak bile objavljene. Onaj demon nervoze se, naravno nije utopio u duplom konjaku, i dok sam grozničavo prelistavao časopis, slepio je dve ključne stranice, osudivši me da ih naknadno, tek sutradan otkrijem.

KLUB LJUBITELJA SMENE 8

... I kao svaki rob svoga, neljudski razvijenog instinkta za opstanak, ovo jutro sam dočekao potpuno spreman. Tek sam popio kafu i završavao prelistavanje novina, kada je pored izloga, žurnim korakom, malo pogrbljen kao i uvek, prošao moj dragi prijatelj iz mladosti, tačnije, prijatelj iz dečaćkih dana, pošto moja mladost, zapravo i nije postojala. Bila je to njihova mladost, oteta i samo na brzinu presvučena u kostim vitkoga tela. Postoje prijatelji i prijateljstva koja žive još samo u mojim snovima. Sve su to ljudi koje nisam video više od dvadeset godina. Često lovim sebe, kako ta prijateljstva, na javi, smatram mrtvim, negde usput, ne znam kad i gde, ali duboko pokopanim. Međutim, dubina i raskoš snevnih doživljaja, suptilnost dijaloga koje vodimo, pa i sama tišina koju često u snovima delimo, ne daje mi za pravo, te shvatam da su neka "mesečinarska" prijateljstva nemerljivo sadržajnije i poučnija od mnogih, koja već godinama, budan brižno negujem.

Ali ja sam čovek kome je zabranjeno da se seća! Ili da ne budem tako strog, možda mi i nije zabranjeno, ali je vrlo opasno. Naravno, mogao sam taj proces kontrolisati, kao i nebrojeno puta ranije, međutim jutros sam odlučio da rizikujem i konturama maglovitog gradića u kome sam odrastao, dozvolih da se polako slože u verodostojnu liku. I sad se pitam, zašto sam kao prvi atribut iskoristio "maglovit", kao da je grad uvek bio maglovit, ili makar veći deo godine? To ne odgovara realnosti – naravno da su, relativno mali broj dana, bile takve vremenske prilike, ali oduvek sam osećao da je tokom zaista toplih leta, prelepih prolećnih dana, gradić bio potpuno besmislen, čak paradoksalan. Sve te vizuelne senzacije, nesumnjivo prijatne oku, poput dva parka, koja u aprilu i maju, ni četkicom vrhunskog slikara, ne bi bila tako kolorno harmonizovana, lepi ljudi u svojim skromim ali, onako provincijski elegantnim odeždama, deca, ponajčešće na biciklima i trotinetima, slabo posećene, ali takođe, u arhitektonskom smislu, sasvim skladne tri crkve, kao i dobro posećena džamija, sve to kao da je bilo namenjeno drugoj, maloj urbanoj sredini, pa nekom zabunom zalutalo i postalo svakodnevnim, moram reći – vedri ambijent ovoga grada. I tako sve do kasnih jesenjih dana, kada je sa ogromnih površina obližnjih ribnjaka pristizala ona – MAGLA, gusta, teška, katkad neprozirna, unoseći smisao i goto-

vo metafizičku dubinu u svaki kvart, ulicu i sokak. Dojučerašnji vedri i glasni ljudi u svojoj laganoj odeći, sada u debelim kaputima, obmotani šalovima, sa vunanim kapama i kačketima na glavama, izranjali su tiho, avetinjski iz magle kao iz ničega, i postajali su stvarni stanovnici stvarnoga mesta. Svi oni meseci vedrine, toploga vazduha i prijatnih mirisa prirode, delovali su kao petparačka, neubedljiva fikcija, čak nakaradna karikatura Stvarnoga grada magle, hladnoće i tišine. Ja, dečak, stanovnik stvarnoga grada!

* * *

Magična kutijica moga dečastva je stizala iz Rusije, tačnije SSSR-a, i zvala se SMENA 8. Radilo se o fotografskom aparatu koji se prodavao za neshvatljivo smešnu cenu, kao i neke druge robe poreklom iz Istočnog bloka. Da sam pesnički nadahnutiji, ovoga trenutka bih ispevao pravu odu SMENI 8, pošto je to bio, upravo zahvaljujući ceni, jedini dostupan aparat kojim se mogla načiniti pristojna, kreativna fotografija. Namerno izbegavam atribut – umetnička fotografija, ne zato što SMENA nije bila dorasla takvim ambicijama, nego zato što ja nisam, u domenu bavljenja fotografijom, nikada dosegao nešto zaista umetničko. Zato je "kreativna fotografija" kao odrednica sasvim precizna i zadovoljavajuća. Ali, dužan sam, još samo nekoliko tehničkih detalja, vezanih za SMENU 8. Naime, za razliku od prave pošasti, takozvanih "idiot" foto-aparata, SMENA je uprkos jevtine izrade, predstavljala briljantnu spravicu na kojoj su se glavni parametri – ekspozicija, blenda, fokus, osetljivost filma, manuelno podešavali, što je u praksi, svakom ko ima malo potrebnog znanja i još malo vizuelne imaginacije, omogućavalo da zaista suvereno zakorači u nesumnjivo čarobne prostore porodične, turističke ili kreativne i umetničke fotografije. Mislim da je, tokom nekoliko decenija, SMENA 8 bila prisutna, bar u svakom drugom domu urbanih naselja. I siguran sam da će mnogi od vas, sređujući stare stvari svojih, u domove preseljenih ili preminulih roditelja i drugih bližih srodnika koji su sedamdesetih godina prošloga veka bili mladi, ili rano zreli ljudi, u nekoj od fioka, starom koferu, kutiji za cipele, sa mnoštvom drugih tehnoloških antikviteta, pronaći i crnu kutijicu od plastike koja nevešto, jevtino imitiraše teksturu prave kože, i unutar nje dragulj za mase – SMENU 8...

– odlomci iz romana –